

MAGYAR VILÁG

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
II. KER., FŐ-UTCZA 4. SZ.
KÉZIRATOKAT NEM ADUNK VISSZA.

TÁRSADALMI ÉS SZÉPIRODALMI HETILAP.
MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI ÁR:
Egész évre 10 K. Negyedévre 2-50 K.
Félévre 5 K. Egyes szám ára 20 fill.

FŐSZERKESZTŐ:
DR. DEMJANOVICH EMIL
(telefon-száma: 57-70)

SZÉPIRODALMI FŐMUNKATÁRS:
LAMPÉRTH GÉZA

LELELOS SZERKESZTŐ:
CSUDÁKY BERTALAN
(telefon-száma: 41-24)

TARTALOM: Egyesületünk és a nemzetiségi kérdés: *Vereczkei*. — Sphinx. (A Gyöngyvirág-ciklusból): *Lampérth Géza*. — Egy rémes éjszaka. Írta: *Csehov Antal*. Fordította: *Zsotkovics Kálmán*. — Oxfordi képek: *Dr. Volland Arthur*. — Komédiák. Mikulás napján (alkalmi tragédia): *Juszuf*. — Kaukázuson keresztül. IX.: *Csudáky Bertalan*. — Vidor Pál: *th*. — Szózat Rákóczi népehez: *Csurgovich György*. — Irodalom és művészet: *Ör*. — A hétről. — A szerkesztőség üzenetei. — Egyről-másról.

Egyesületünk és a nemzetiségi kérdés.

Írta: *Vereczkei*.

I.

Gyakran hallottam azt a szemrehányást, hogy egyesületünk a nemzetiségi kérdésben a *tulzó* magyar nemzeti iránynak hódol.

Különösen sovinizmust keresnek abban a jogtörténeti és államjogi fölfogásunkban, melyet egyesületünk alapítási fölhívásából és római zarándoklatunk emlékkönyvéből kiírt idézetek alapján a Magyar Világ folyó évi tizennegyedik számában közölt vezércikk kifejtett, hogy t. i. a nemzetiségi törvény az osztrák politika fogalomzavaraiból keletkezett s hogy a tudomány szempontjából *egy* országban egynél *több* nemzetiség nemképzhető. Azt mondják, hogy ez a fölfogás letagadja azt a ténnyt, mely szerint Magyarország lakosainak mintegy felerésze nem magyar ajkú és így voltaképp e fölfogás nem egyéb, mint célzatos megjelenése (anticipálása) a sovén politika amaz ábrándképének, mely a jövőben Adria és a Kárpátok közt nem lát mást, mint magyart. Szolgáljanak az alábbi sorok annak igazolásául, hogy ez a szemrehányás nemcsak alaptalan, de egyenesen a most uralkodó túlzó fölfogások ellen fordul. Azonos ugyanis ez a fölfogás azzal, mely — habár talán öntudatlanul is — kezdetül fogva gyökeret vert egyházmegyénk népfajai közt. különösen pedig szlávajkú népünkben, melynek egy töredéke részese volt a honfoglalásnak s ez a rész az idők folyamán teljesen beolvadt a magyarságba, a nagyobb rész pedig *Korjatovics* herceg vezetése alatt költözött be hazánkba. Legelőször ennek a fölfogásnak *Deskő* János beregi főesperes adott formaszertű kifejezést egy jeles cikkében, amelynek sarkalatos pontja az, hogy: «*e népfaj a magyar állameszmének hódolva, mint dönthetetlen szikla, ellenállt és áll a nemzetiségek dekomponáló befolyásának*».

Az államjogi elmélet ugyanezt a követelményt állítja föl, de természetesen nem az egyik vagy másik, hanem az összes — valamely országban lakó — népfajokkal szemben.

Mindaddig míg nálunk a nemzetiségi törvény fönnáll, vagy legalább az ország nem magyarajkú polgárainak hozzájárulásával aboleálva nem lesz: ez a fölfogás a dolog természeténél fogva tisztán akadémikus és tudományos jellegű s így már ez okból sem lehet semminemű rokonságban a sovéniséggel. De gyakorlati szempontból is igazolható, hogy ez a fölfogás nem a sovén, hanem éppen az ellenkező, vagyis a mérsékelt nemzeti irányt támogatja.

Ha ugyanis áll az a tétel, hogy hazánk minden polgára, tekintet nélkül fajára és anyanyelvére, nemzetiségére nézve nem lehet más, mint magyar: akkor semmi jogosultsága nincs annak, hogy az ország nem magyar nyelvei és népfajai *idegeneknek* tekintessenek, de viszont annak sincs jogosultsága, hogy emezek kulturája *idegenből* táplálkozzék. Akkor az *államalkotó* magyar fajnak azt a jogát, hogy ő adja meg az államnak nyelvi és nemzetiségi karakterét, senki sem vonhatja kétségbe, de viszont nincsen *uralkodó* magyar faj, mert nincsenek szolgafajok. Az államalkotás idejéből való uralkodó faji jelleg csak akkor éled föl időlegesen újra, ha ezt egyik vagy másik népfajjal az állam egysége ellen irányuló tömörülése miatt éreztetni szükséges és rendet kell csinálni.

Tudományos szempontból továbbá mindenféle nemzetiségi tömörülést nyílt ellenségeskedésnek kell minősíteni, mert nem képzhető oly nemzetiségi tömörülés, mely vagy kifelé ne gravitálna, vagy legalább az állam belső egységét fölbontani nem akarná. Hiába hivatkoznak az ellenkező fölfogásúak Svájcra, mert ott nincs más nemzetiség, mint a svájci s ez a germán népfaj az, mely ott az államnak nemzeti és jóformán nyelvi karakterét is megadja, csakis a Svájc különleges helyzetéből folyó ama természetes megszorítással, mely az ott találkozó három nagy kulturnemzet és a nemzetközi kultúra érintkezési pontján úgyszólván önként adódik.

Ott a *faji türelmességet* a nemzetközi kultúra is támogatja, de ez a faji türelmesség, épúgy mint a felekezeti türelmesség, mindenütt egyik természetes követelménye az állami életnek s abban nyilvánul, hogy egyfelől az állam nyelvét, már csak saját érdekében is, az államhatalom által nyújtandó alkalom mérvéhez képest mindenkinek meg kell tanulnia, de viszont senkinek sem szabad megütközni azon, ha a más anyanyelvűek egyúttal régi nyelvkincsüket is megőrizni igyekeznek.

A két vagy többnyelvűsége ugyancsak Svájc a legszebb példa, de mint fokozott művelődési tényező, ez a kétnyelvűség a tudomány itélőszéke előtt két élű fegyver ott, ahol államellenes nemzetiségi tömörülések előfordulnak.

Vége pedig a tudomány is nemcsak támogatja, de egyenesen ajánlja a *fajok keverését és keresztezését*, még pedig nemcsak azzal a végcélzattal, hogy egy távo labbi idő nemzedékében a faj nemzetiségi és nemzetfogalma lehetőleg egybeolvadjon, hanem azzal az átmeneti célzattal is, hogy ez által az államra nézve hátrányos tömörülésektől az alkalom elvonassék.

Ime tehát, ami különben tisztán akadémikus fölfogásunk a nemzetiségi kérdéstről az egész vonalon a sovinizmus ellen fordul, még pedig úgy a túlzó magyar nemzeti irány, mint az úgynevezett «nemzetiségi» sóvénség ellen.

Nem a törvény tételei intézkedéseitől, hanem az állam konkrét létfeltételeitől, az államalkotó faj türelmes-ségétől és a tényleges erőviszonyoktól is függ, hogy e rideg, de elméletileg helyes felfogással szemben adható-e hely kivételnek, vagy sem? Ily kivételnek természetesen semmi esetre sem lehet helye akkor, ha erre való törekvés nem magában a köznépban gyökerezik, hanem csak, mint a belőle kikérülő intelligens elemek fontoskodása, strébersége, vagy éppen külföldi impulzusok befogadására való hajlandósága, szóval, mint «úri hunczutság» jelentkezik.

Nem akarok e kérdéstről hosszabb tanulmányt írni, csak a mi szláv ajkú, de az úgynevezett szláv szolidaritástól teljesen távol álló népünknek a magyarsághoz való viszonyát kívánom még röviden taglálni.

Teszem ezt abban a feltevésben, hogy mi mindnyájan egyházmegeinknek azon a hagyományos álláspontján vagyunk, amelynek tolmácsolásában Deskó főesperes találta el a leghelyesebb kifejezést. Természetesen, Magyarország a szabadság országa és szinte lehetetlen, hogy ily fontos kérdésben mindenki egy véleményben legyen. Lehetnek közöttünk és bizonyára vannak is olyanok, kiket a faji érzés, vagy a politikai felfogás más, a régi hagyományokkal ellentétes meggyőződésre visz. Mi ezekkel szemben egyszerűen a *quod uni justum, alteri aequum* álláspontján vagyunk és senkire sem akarjuk ráerőszakolni saját meggyőződésünket, de magunk részéről mindaddig az itt kifejtett irányt fogjuk követni és támogatni, míg egyházmegeink népeinek többsége félre-ismérhetlenül nem szakít a régi hagyományokkal, mert — mint a római zárandokltról kiadott Emlékkönyv 38. lapján írva van: — «úgy egyházunknak, mint hazánknak tartozunk azzal, hogy mozgalmunk a régi hagyományok megváltoztatására, ne csak okot, de még ürügyet se szolgáltasson.» (Folytatjuk.)

Sphinx.

— A Gyöngyvirág-ciklusból. —

Akire én vártam,
Te vagy az talán:
Az én édes álmom,
Fehér gyöngyvirágom,
Szép, szelid leány —
Te vagy az talán?

Akire te vártál,
Talán én vagyok:
Ki lelked megérti,
A hű, erős férfi
S gyengéd lovagod —
Talán én vagyok?

... E kérdésre választ,
Mig lehűny napunk
S minden elsötétül:
Sorsunk nagy Sphinxétül
Tán sohse kapunk —
Mig lehűny napunk ...

Lampérth Géza.

Egy rémes éjszaka.

Írta: Csehov Antal.

Fordította: Zsatkovics Kálmán.

Panihin Iván lecsavarta a lámpát és tompa hangon elkezdte:

Az 1900. év szeptember 2-án késő éjszakáig ültünk spiritiszta-szeansznál, egyik barátunk házánál, aki már azonban elhalt.

Amikor hazafelé mentünk, borzasztó sötétség volt. A nedves köd miatt lélekzeni sem bírt az ember, tapogatózva haladtam, mert az utcáik, amelyeken végig mentem, nem voltak kivilágítva.

En akkoriban Moszkvában, még pedig annak a legszegényebb részében laktam. Szomorúan és leverten bandukoltam hazafelé.

«A te életed a vége felé közeledik. Vezekelj.» E szavakat hallottam a szeansz alatt annak a szellemnek a szájából, akit megidézünk volt.

Megkértem, hogy ismétlje meg e szavakat. A hang megismételte és hozzátette: «Még az éjjel.» Én nem hiszek a spiritiszmusban, de a halál gondolata mindig felizgat. A halál kikerülhetetlen dolog és mégis a halál gondolata ellenkezik az emberi természettel.

Abban a pillanatban áthatlan sötétség vett körül, a fülemben meg visszhangzott annak a távoli vihárnak a hangja, mely a szomszéd utcáczsákában fűtült és sivitott.

Nem voltam soha babonás ember, de nem volt bátorságom hátra nézni, mert biztos voltam benne, hogy a valódi halál jön utánam.

Panihin megpihent, egy kis vizet ivott és tovább beszélt:

«Ez a felfoghatlan, de mégis érthető rettegés nem hagyott el akkor sem, amikor beléptem a szobámba. Az én nagyom is szerény szobám sötét volt. A szél, mely kint sivitott, a kályhában is fűtült és rázogatta a rosszul betett ablakot. Ha hinnem kell a lélek szavainak, gondoltam magamban, úgy ez már mind előhírnöke az én halálomnak s elfogott a félelem.

Gyufát gyújtottam és egyidejűleg az erős szélroham úgy megrázta az összes ablakokat és ajtókat, hogy az egész ház megrázkódott. «Szegény hajléktalanok!» — gondoltam magamban — de abban a pillanatban elhalt bennem minden gondolat. A hajam csakugyan tótágast állott, a fülelem zugott és a nem sejtett rémes ijedség erőt vett minden tagomon.

A gyufa világánál egy koporsót vettem észre a szobám padlóján. A gyufa, igaz, csak egy pillanatig világitott, de én azért oly pontosan láttam azt a koporsót, hogy évek múlva sem felejtettem el. Az egy középterműtű egéynre való, rózsaszínű selyemmel borított koporsó volt, ezüst lábakkal, ezüst fogantyúkkal, minőt rendszerint a gazdagabb osztályok lányai számára vásárolnak.

Hátra tántorodtam, nekiestem az ajtónak, amely kitarult és legurultam egy pár lépcsőfokon, aztán meg leszaladtam a lépcsőn. A lábaim reszkettek alattam s beakadtak a hosszú szárnyú bekecsembe. A szívem úgy dobogott, mintha szét akarta volna zúzni a mellkasomat, én meg tovább futottam és egész az utcán találtam magam.

Egy nő a hallgatók közül közelebb húzódott Panihinhez, aki tovább beszélt:

«Nem ijedtem volna meg, ha a házban tüzet, tolvajokat, veszett kutyát találtam volna, ha a padló beszakadt volna, mert ez mind lehetséges dolog — de hogy jutott ez a koporsó az én szobámba? Valami arisztokrata nőnek a koporsója? Különben nem tudtam, egyszerűen csak maga a koporsó volt az, avagy benne feküdt a tulajdonosnő hullája is, aki ily rémes, felfoghatlan látogatásban részesített engem?

Ez a titok nyugtalanított. Ha ez nem valami szemfényvesztés, úgy bizonyára büntény, gondoltam magamban. Elmerültem a találgatásban. Ha távoztam hazulról, a szoba ajtaját mindig becsuktam és csak egy pár ismerősöm tudta, hova rejtem el a kulcsot. Az pedig lehetetlen, hogy közülök valaki vitte volna be oda a koporsót. Később azt gondoltam, hogy ez talán tévedés, hogy a koporsót a másik emeletre akarták felvinni. De hát megtették volna ezt díjazás vagy legalább borralal nélkül? És hogy jutottak volna be a szobába, mikor én a kulcsot a szokott helyén találtam meg. Vagy talán ez a lélek volt, aki nekem a haláloamat jövendölte meg?!

Biztosítom önöket, hogy nem vagyok babonás és nem hiszek a spiritizmusban, de az ilyen esemény zavarba hozhatja még egy bölcsészt is. Szégyenkeztem magamban, igyekeztem meggyőzni magamat, hogy ez optikai csalódás, amit a megelőző spiritizma-szeansz, a rossz idő és az énegeim idéztek elő. Az föltétlenül optikai csalódás volt.

A havas eső az arcomat verdeste, a szél felfújta a bekecsem szárnyait, majd lekapta a sapkát a fejemről, átázta, reszkettem a hidegtől, be akartam menni valahová, de hova? Vissza haza? Háttha megint ott találok a koporsót? Nem, de túlhaladja az én erőmet! Az utcán sem lehetett maradni ilyen időben, elhatároztam tehát, hogy éjjeli szállást kérek egyik barátomnál és elindultam Upokoinhoz, aki több agyonlötte volt magát. Nem messze lakott tőlem, Cserepony nevű kereskedőnél, egy kihalt utcácskában.

Panihin megtörülte verejtékes homlokát, egy nagyot sóhajtott s tovább beszélt.

«Upokoint nem találtam otthon. Amikor a kopogtatómra nem kaptam semmi választ, benyultam a kezemmel az általam jól ismert rejtékelyre a kulcs után, megtaláltam, kinyitottam az ajtót és bementem a szobába. Nagyon jól ismertem ezt a szobát, ledobtam a bekecsemet és a sapkámat egy székre az ajtó mellett, aztán odamentem a diványhoz és lefeküdtem. Nagyon fáradt voltam. A szél még egyre sivitott. A szoba hideg és sötét volt. Benyultam a zsebembe, kivettem a gyufát, meggyújtottam egy szálat és hirtelen örült rettegés fogott elő. Elsikoltottam magamat és kifutottam a szobából. Megláttam ugyanazt a dolgot, amit a saját szobámban — egy koporsót! A barátom koporsója nagyobb volt, szürke ércanyagból, bronz szegélyvel és ez okból a koporsó még sötétebbnek látszott. Hogy jutott az ide? Meg voltam róla győződve, hogy idegbajos vagyok és rémképeket látok. A koporsó-história nem lehetett más, mint optikai csalódás! Az eszem nagyon jól megjegyze ezt magának, meg voltam róla győződve, hogy az idegeimet felizgatta a spiritizma-szeansz és rögeszme kezd környékezni. A fejem borzasztóan fáj, a lábamon nem bírtam állni, kint a vihar dühöngött, mintha az egész pokol kiszabadult volna, rajtam meg nincs sem bekecs, sem sapka.

Mit tegyek? Éreztem, hogy a hosszabb tartózkodás az utcán a haláloamat jelenti. De hirtelen eszembe jutott, hogy itt lakik a közelben egy orvos barátom, aki velem együtt jelen volt a spiritizma-szeanszon. Még nőten volt és a Klabisenszki házában lakott az ötidik emeleten.

Ott újabb kinszenvedés várakozott rám. Belépve a házba, meghallottam, amint valaki lefele futott a lépcsőkön ideitlen hangon kiabál: «Ide! ide hozzám! házmaster!» Ugyanakkor észrevettem, hogy valaki elfutott mellettem szétgömbölt bekecsben és betört csilinderben «Pogoszlov! kiáltottam el magam, felismerve orvos barátomat. Mi bajod van?» Pogoszlov megállott és görcsösen megragadta a kezemet. Olyan fehér volt, mint a fal, úgy reszketett, mint a nyárfalevél, a szeme kidüledt. Ő meg azt kérdezte: «Te vagy az csakugyan. Panihin?»

«Én vagyok csakugyan, de mi történt veled? Úgy elváltotál, hogy nem lehet rád ismerni, mi lett?»

«Ah, barátom! engedj meg, hogy lélegzetet vegyek. Hogy megőrültem, amikor megláttalak, ha csakugyan te vagy és nem látomány!»

Átkozom a mai szeanszot, ez úgy felizgatott, hogy — képzeld — én a szobámban koporsót láttam!

Én nem hittem a füleimnek és kértem, hogy ismétlje meg azt. «Koporsót, egy valóságos koporsót!» bizonyított az orvos és leült a lépcsőre. «Én nem vagyok gyáva, de mindazáltal azt hiszem, hogy maga a sátán is megijedt volna, ha bemenne bezárt szobájába, ott egy koporsót talált volna!»

Magamhoz térve nagy nehezen, elmondtam neki annak a két koporsónak a históriáját, amelyet én láttam. Bámulva néztünk egymásra, hogy meggyőződjünk, hogy életben vagyunk-e és elkezdtük egymást kölcsönösen csipdesni. «Fájdalmat» érzek, mondta az orvos. «Én is», válaszoltam én.

«Igy hát mi élünk és való az én egy és a te két koporsó-históriád! Mi ez hát?»

Vagy egy óra hosszat ülve a lépcsőkön, elhatároztuk, hogy felköltjük a házmastert s vele együtt felmegyünk az orvos szobájába.

Ugyis történt. Felmentünk, gyertyát gyújtottunk meg az ajtó előtt és a gyertyafényél egy ezüst koporsót lát-

tunk meg, tetején egy arany kereszttel. A házmaster ajtatosan keresztes vetett magára.

«Most», szólalt meg remegő hangon az orvos, «nézzük meg, vajjon a koporsó üres-e, avagy nyugszik benne valaki?»

Sokáig húzódoztunk, de végre is felemeltük a koporsó fedelét. A koporsó üres volt, de egy levél volt benne a következő tartalommal:

«Kedves Pogoszlov! Amint tudod, az apósom ügyei igen rosszul állanak. Holnap, vagy legkésőbb holnapután árvezetni fogják és tönkre teszi őt is, engem is. Tegnap tehát a családi tanácskozáson elhatároztuk, a lehetőség kiüríteni az üzletünket és bízva abban, hogy te és a többi barátaink megmentitek az én existenciámat, mindeniteknek a lakásába egy értékesebb koporsót vittem át megőrzés végett. Bízva a te barátságodban, maradok hű barátod: Cselyusztin Iván.»

Ez után a kaland után három hónapig feküdtem betegen...



A nő a közmondásokban.

A nő könnye többet ér, mint amennyibe kerül. (Spanyol.)

Férfinak nőt megütni még virággal sem szabad. (Török.)

Legjobb az olyan ajtó, amelyik nem nyikorog, és az olyan asszony, amelyik hallgat. (Lengyel.)

Aki minden asszonyi fortélyt kitalál, az elevenen jut a menyországba. (Lengyel.)

Hármat nem lehet kielégíteni: a tengert, a fősvényt és az asszonyt. (Latin.)

A nő olyan, mint a tenger: engedelmesséked annak, aki daczol vele; borzalmas azzal szemben, aki borzad tőle. (Dán.)



Oxfordi képek.

Irtá: Dr. Yolland Arthur.

Szép város Oxford. Nem mint város, hanem mint a hagyományok vára.

Az egész város tulajdonképpen négy utcából áll, amely a «Carfax»-nál találkozik. A többi mind mellékutca és ami a forgalmat illeti, — mellékes. A legnagyobb sűrűs-forgás a «High Street»-en vagy a «Cormmarket Street»-en észlelhető. Az előbbinek alsó a folyó felőli — részét «College»-k és az «Examination Schools» (vizsga-és előadó termek) díszítik; az utóbbi azért forgalmas, mert «North Oxford»-hoz vezet, ahol a legtöbb nő tanár lakik, meg azért is, mert a budapesti Kossuth Lajos-utcát helyettesíti és az egyedüli színházhoz vezet.

Az «Examination Schools»-hoz sok kellemes és kellemetlen emlék fűződik. A «term» (évharad) elején ott buknak a gyenge golyák («freshmen»), a «term» tarta alátt folynak az előadások; a «term» végén megint buknak. Amint Raleigh tanár úr egy «Chancer» előadás közben mondta, az évharad utolsó hetében «szomorúbb ipart» (t. i., mint előadást hallgatni) üznek az előadó-termekben.

A «Magdalen College»-nek, amely gyönyörűen fekszik a folyó (Cherwell) mellett kimagasló tornya Oxfordnak egyik látványosságát adja. A «College»-t Waynflètei Vilmos alapította 1457-ben. Kisajátítván e célra a Szent János Hospitiomot. A College, amely ma már az első három egyike (a másik kettő «Christ Church» és «New College», sok fejedelmi látogatót fogadott a régi falai közé. Egyik része a ma is fennálló külső falnak a XIII. századból való.

1481-ben IV. Eduard, aki akkor a Walter Scott által oly híressé tett Woodstockban tartózkodott, egyszer itt halt s másnap a kápolnában az istentiszteleten megjelent. 1483-ban pedig III. Rikárd jött, aki a Grocyen által vezetett disputációkat hallgatta végig. VIII. Henrik szerencsétlen bátyja, Artúr heczeg is a College vendége

volt. A «President» (a College vezetője, aki akormányzó-tanács elnöke; minden College-ben más a czíme) lakásában még ma is látható az egykorú falszőnyeg, amely a szerencsétlen hercegnek arragoni Katalinnal való egybekelését megörökíti. — I. Jakab fia is Henrik herceg, aki szintén sohasem lett király, Magdalen College vendége volt, — mint hallgató; a hagyomány szerint a királynak annyira tetszett a fia nevelése, hogy a College-t ő is meglátogatta, mely alkalommal az oszlopos folyosó szobrait, a College tanácsa meghagyásából kifestették (Mósesnek pl. két talárt rajzoltak); — ma legfeljebb a hallgatók festik ki a szobrokat. — tréfából.

Valamivel feljebb, szintén a «High Street» (deáknyelven «The High») jobb oldalán — körülbelül «Examination Schools» épületével szemben — áll «Queen's College», amely nevét annak a körülménynek köszöni, hogy alapítója, Eglesfield Henrik, Philippa királyné kaplánja volt. Az angol királyné és királynők közül különösen Erzsébet királynő volt az aki figyelmével és kegyével kitüntette a «Queen's College»-t; szabadalmi levéllel megerősítette a nevét, a ma is meglévő pecséttel pedig megajándékozta. A sok érdekes, az angol conservatismus és a hagyományokhoz való tántoríthatatlan ragaszkodást tanúsító régi oxfordi szokás közül különös figyelmet érdemel a «Queen's College»-ben minden karácsonykor megtartott «Boar's Head» (vaddisznó-fej) ebéd. Amint a vaddisznó fejét behozzák, felhangzik a régi ének:

«A vaddisznó fejét kezemben viszem.

Rozmarinnal, babérral díszítve eszem!»...

Ezt egy volt hallgató lélekjelenlétének emlékére rendezik, aki, amikor Shotover mellett egy vaddisznó neki rontott a szörnyeteg szájaiba dugta az «Aristoteles»-ét, kiáltván: «Graecum est!»... Se non è vero, è ben trovato...

KOMÉDIÁK

Mikulás napján.

— Alkalmi tragédia. —

SZEMÉLYEK:

Balambér úr, derék családapa.
Balambérné derék családanya.
A Balambér-gyerekek.
A Balambér úr hivatalfőnöke.
A Balambér úr házmestere.
A Balambér úr cselédje.
Idő ma.

Balambér úr (a spájzban Mikulásnak öltözködik): Hehe! Milyen jó, hogy a feleségem a szobájához ment s Trézsiát a gyerekekkel sétálni küldtem. Most pompásan átöltözködhetem. Így! (A stélázsról öltözködés közben ledob öt dunczatos üveget.) Nagyszerű multság lesz! A kis Gyurka biztosan meg fog ijedni. No, de nem baj, legálább lesz mivel majd ráijeszteni ezután. Majd a czukros tarisznya megvagasztalja. (Szakállt ragaszt s közben belejti a bujaszt a tejesköcsögbé.) Az előszobaajtót nyitva hagytam, mert csak nem nyithatok magam ajtót nekik. Mikor már benn lesznek a szobában, akkor bújok elő majd innen. (Ezalatt egy betörő bejön a nyitva hagyott ajtón és kifosztja a lakást.) Hahaha! Képzelem, hogyan fog mulatni rajtam az asszony. Na, ez jó este lesz! Hoztam neki is valamit. Mindenki kap. Az övé lesz az arany papucs. Ez szimbolizálja az ő hatalmát. Tudom, hízelegni fog neki az ötet. (Föltézi a Mikulás-süveget a fejére és leveri vele a függő kosárban levő tojásokat. Százhusz darabot. Ez alatt jönnek a gyerekek.)

Trézsi és a gyerekek: Ki járt itt? Nyitva az ajtó?

Balambér úr (a spájzból): Bum! Bum! Én a Mikulás vagyok! A rossz gyereket megeszem, a jó gyereket szeretem! (Kibújik a spájzból tejfőlösen, dunsztosan, tojásosan.)

Trézsi (keresztet vet): Jésszus Mária!

A gyerekek (rémült sikongással): Jaj! jaj! A Mikulás! (Befutnak a szobába, a szekrények és ágyak alá, ledöntik a sarokban álló velencei tükröt, fölbortítják a kínai csészékkel tele rakott mahagoni állványt. A legkisebb gyerek elkéül, rosszul lesz. Ebben a pillanatban érkezik Balambérné öngyásága.)

Balambérné: Teremtő Isten! Mi történt itt? Hát ez ki?

A gyerekek (kórusban): Jaj! Jaj! A Mikulás!

Balambér úr (nyájasan közeledik Balambérné öngyáságához és át próbálja neki nyújtani az arany papucsot): Én vagyok, a te murczosod! Itt van lelkem ez a kis topán, e jelkép, fogadd el tőlem, te édes zsarnokom!...

Balambérné (Balambér úr fejéhez vágja az arany papucsot): Itt van! Hát megbolondultál? Hiszen a gyerekek halálra vannak rémitve! (Körülnéz és meglátja a rombolást.) Jaj! Jaj! Végem van! (Szívgyörcsöt kap.)

Balambér úr hivatalfőnöke (odahaza egy ellágyult pillanatában arra gondol, hogy fölkeresi otthonában legderékabb hivatalnokát, Balambér urat. Ezt a megtiszteltetést már régen megérdemelte... Jön s a házmester fölhozza a liften. Belép a Balambér földült otthonába): Balambér urat keresem!

Balambér úr (rémülten ismeri föl a főnökét, aki az álszakállas Balambérban azonban nem ismeri föl hivatalnokát. Balambér úr ebben az állapotban nem akarja fölfedni magát és zavartan nyögi): Ké...ké...kérem... Balambér úr nincs idehaza!

Balambér úr hivatalfőnöke (távozik, de lent az udvaron megkérdi a házmestert): Balambér úr ilyenkor nem szokott odahaza lenni?

A házmester: Dehogyan nem kérem! Most is fönt van a lakásában. Magam vittem föl a liften.

Balambér úr hivatalfőnöke (erre újra fölhúzatja magát a liften s meglepi Balambér urat, amint egyik kezében álszakállával, a másikban álbujaszddal úgy tekint szét földült otthonán, mint Marius Carthago romjain. A hivatalfőnök dühösen kifakad): Mi ez? Hát maga letagadta magát előttem? Ez a hála, hogy fölkerestem? Holnap elvárom írásbeli lemondását! Értette?

Balambér úr (kétségbeesetten): De...de...de főnök úr, hiszen én vagyok a Mikulás!...

(Függöny.)

Juszuf.



Kaukázuson keresztül.

Irtá: **Csudáky Bertalan.**

IX.

Turbános tatárok, báránybörspikás lyezginék, piros nadrágos, délczeg gurjeczek és Gruzia ragyogó szemű dámái — a viszontlátásra!... Ti harczias, nyakig fegyverbe öltözött fajok, itt az orosz fürdőtelepeken, hol a kultúra kényszerzubbonyában kell járnotok, bizonyára mások vagytok, mint abban az ősi vadonban, sziklák oldalába vajt füstös falvakban, hegyek szakadékaiban, jégmezők és havasok, zugó patakok és évszázados várak repkényes falai között, hol a faji szabadság ősi zászlója még leng, félelmetes fegyvere villog, a kontinens legérdekesebb darab földjén, a vadregényes Kaukázusban! Ott fogunk benneteket felkeresni nemsokára, azokban a sziklavárakban, hol a lobogó láng imádásától a kétélű kindzsálig még ma is, minden a népvándorlás törzseinek ősi hazájára, Ázsiára emlékeztet.

Nincs elegendő magasztaló szó Kaukázus csodálatosan szép vidékeire és szabadságszerető harczias törzseire! — Hisz aki csak egyszer is látta ezt a kicsiny birodalmat, az megigézve távozott onnan. Speciálisabb

szempontokból tekintve, földünkön lehetnek lebilincselőbb helyek is, de a természet pazar szépségű keretében, a dilettáns turista, vagy a tudományos kutató, sehol sem talál az érdekességek oly gazdag tárházára, mint éppen Kaukázusban. A pompás természeti képek változatossága, a tömördek népfaj, a kulturának sajátos és még mindig igen kezdetleges stádiuma, az életmód, a vallás, a szokások, melyeket a Nyugat raffinált civilizációja még ki nem kezdett; ezek mind olyan jelenségek, hogy még nagy időn át az újdonság ingerével fognak hatni a művelt Nyugat emberére.

Mint a titánok vára, úgy emelkedik a *Kaukázus* Európa és Ázsia között s magas sziklafalaival, mint valami haragos őr, szinte félelmetesen tekint erre a korhadozó öreg Európára. «Gyönyörűséges föld, Isten két kezével megáldott kis paradicsom ez a férfias szépségű Kaukázus», mondja Lermontov. Kiterjedése az orosz topografusok számítása szerint mindössze 412.614 négyzetversztet tesz ki, s ezen az aránylag kicsiny területen mégis annyi történelmi esemény zajlott le, hogy e minőségében Kaukázus talán páratlanul áll a földön. Északról a donvidéki katonaság guberniuma, délről pedig az ázsiai értelemben vett Törökország s mintegy 600 versztnyi (verszt orosz mértékegység; egy verszt: 1076,99 méter) vonalban Perzsia határolja. A Fekete tengertől a Kaspi tengerig komor felhő gyanánt húzódik közepeben az 1200 verszt hosszú kaukázusi hegylánc. Ez az impozáns sziklafal csaknem két egyenlő részre osztja a Kaukázust. Egy lapályosabb és erdőten északra s egy igen változatos felületű délre, mely földrajzilag *Transkaukázia* elnevezés alatt ismeretes. A Kaukázus elfoglalása emberföltötti munka volt! Nem csoda, mert hiszen a síksághoz szokott orosz nép sehogyan sem tudta megközelíteni a felhők magaslatába nyúló hegyóriásokat, hol a sziklatatlanokban élő törzsek oly biztonsággal járnak, mint a szikláról-sziklára szökkenő vadkecske. Mindössze egy évszázada annak, hogy Oroszország kezébe kerítette a Kaukázust. A tizenhat évig tartó szakadatlan küzdelemben itt pusztult el az orosz hadsereg színevirága, a hegylakók orvtámadásától. Történelmi szempontokból a Kaukázust az orosz nép még ma is második Szibériának mondja, mert akit a vad kaukázusi törzsek elleni harcába küldtek, az csaknem bizonyosra vehette, hogy sohasem fogja viszontlátni a moszkvai szent Kreml ragyogó templomait. A Kaukázus-hoz sok árnyék, gyász és szomorúság emléke fűződik, mint akár a fagyos Szibériához. Minden piciny zuga átázott az orosz katonák vérével. Az elesett orosz hősök iránti kegyeletének, Lermontov egyik művében igen jellemzően ad kifejezést: «Úgy érzem, hogy nincs jogom ezen a helyen járni, amely fel van szentelve az orosz katonák vérével, a szomorúság, szenvedés és halálhörögés fekete emlékeivel!...» A Kaukázus voltaképeni meghódítása már *Rettenetes Iván* alatt veszi kezdetét, kinek 1552-ben a pjatigorszki cserkeszek már nemcsak, hogy meghódolnak, de még szolgálatába is lépnek. Ezután többször tett kísérletet az orosz hadsereg, hogy bepillantson a Kaukázus bércei közé, de mindannyiszor sikertelenül. A Kaukázus félelmetes és veszélyes hegygerinczen keresztül, először 1770-ben vonultak át az orosz csapatok, *Tollén* vezetésével, aki nemcsak kitűnő és vakmerően bátor generális volt, de ezúttal még ügyes s találékony topografusnak is bizonyult. Ez a merész és sikeres vállalkozás a Kaukázus partiális bukását jelzi. I-ső Sándor császár alatt *Gruzia* már Oroszországhoz van csatolva. 1804-ben rákerül a sor *Imertiára*; 1867-ben elfoglalják *Mingrelit* s végül nem maradt más hátra, mint a Kaukázus keleti része, a vad *Dagisztán*. A kaukázusi háborúban a vad dagisztáni törzsek hódoltak meg a legkésőbb.

A megközelíthetetlen sziklatatlanokban élő törzsek leigazása tömördek pénzébe és vérébe került Oroszországnak. Az út, melyen az orosz hadsereg keresztül-vonult Transkaukáziaiba, nemcsak fáradságos, de szerfölött veszedelmes is volt. Nem használta azt más, mint a bámulatos ügyességű, sziklán nőtt hegyi lakók, akiknek talán még ma sem jutott volna eszébe, hogy a félelmetes sziklaskadékokon átvezető utat kiépítsék. Oroszország érdeme, hogy a Kaukázus jéggel, hóval borított hegyóriásain keresztül *harminchat* nap helyett, ma már két nap alatt juthatunk el Vladikaukából — Tiflisbe. A két-száz versztnyi országúton kívül még két-három nevezetesebb hegyi útja van a vadregényes Kaukázusnak, de ezek távolról sem oly gondozottak, czélszerűek és érdekesek, mint az 1863-ban *Báriatinszkij* gubernátorsága alatt befejezett *gruziai hadi országút*. Ezt használja a turista, az etnografus, az orosz katona, az érdekességet kereső utazó s ezen bonyolítják le *Transkaukázia* és Oroszország kereskedelmi forgalmának javarészét.

Vladikaukából kell kiindulnunk, hogy szívébe nézhessünk a titokzatosan érdekes Kaukázusnak. Ez a város adta az oroszok kezébe azt a kulcsot, melylyel a népvándorlás birodalmának kapuját maguk számára megnyitották. *Vladikaukáz!* Már az orosz elnevezése is igazolja, hogy akié ez a város, az birtokosa egyúttal az egész Kaukázusnak. A vadregényes gruziai út látogatói, biztató jelenség arra, hogy a *Terek*-parti városból egyszer hatalmas központ lesz. Szívósság, hatalom, pénz, vér és emberföltötti munka kellett ahhoz, hogy kérekerítsék Vladikaukáz s leigázzák a sziklaodukban tanyázó vad kaukázusi törzseket. Hogy micsoda hősiességel elszánt-sággal harcoltak itt az orosz katonák, elegendő a város közepén emelkedő *Achip Oszipov* feliratos emlékoszlopára tekintünk. Megrázó emléke ez a vakmerő bálorságnak! *Oszipov*, az egyszerű paraszt katona, amikor látta, hogy a ravasz hegyi lakók már-már kérekerítik az orosz csapatok puszkaporkészletét, odarohan, beletemeti magát a gyilkos por kellő közepébe, hurrát kiált, felrobbantja, ő maga darabokra tépve repül a magasba, de szerencsésen eldönti a csata sorsát. Így lett Vladikaukáz az oroszoké és így lett *A. Oszipov* Oroszország legelső katonája. Hősi nevét a császár rendeletére sohasem felejtik ki a napi parancsból és a tábori imákból.

Oszipov! *Oszipov!* Nyugodtan pihenhetsz sírodban. Harcban a harcos többet nem tehet; büszke is rád a császár minden katonája, s mintája vagy a legvakmerőbb *tereki* kozáknak!...

(Folytatjuk.)

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET

Vidor Pál.

A Népszínház balsorsverte falai között egy pisztoly-lövés dördült el s kioltott egy jobb sorsra érdemes, becsületes életet: a *Vidor Pál*ét. A minden szép törekvésében és nemes ambíciójában végképen megrokkantott és szárnyszerű ember, hogy mindig tisztán megőrzött egyetlen kincsét, a becsületét megőrizze, a hazugságok, intrikák és becstelenségek festett világából — a halálba menekült. Mi volt oka megrokkadásának, szárnnyait kik szegték? — sok szó esett arról még ki nem hullt teteme fölött, koporsója mellett. sírja peremén... És ami a rettenetes vádokban igazság, az kitör a föld alól is még, mert azt elhantolni nem lehet. És örök mementőként ott fog állni a lelketlenség, a kapzsiság, a mindent

letipró önérdék előtt! És nincs az a tapátázott, hét lakattal elzárt ajtó, amelyen be ne hatoljon és nincs az a benzines vagy akár villamos kocsi, amelyen előle menekülni lehessen...

Ennek a szörnyű tragédiával végződött életnek, melynek egész alkonya oly szomorú kálvária-járás, — az első fele a megérdemelt, igaz sikerek diadalútja volt.

Vidor Pál (családi nevén Bodonyi *Kajtár* Pál) kora ifjúságában, már 17 éves korában elhagyta nógrádmegyei kis faluját s abban szerető édes anyját, aki papot akart fiából nevelni. De a lelkes ifjút másfelé vonta szíve vágya: Thália papja lett. A vándorszínészet kemény, de jó iskolájában tanulta ki inaséveit s hosszas vidéki bolyongás után 1878-ban szerződött — már mint kész, érett művész — a Népszínházhoz, melynek azóta, több mint negyedszázadon át, volt oszlopos tagja, egyik büszkesége.

A Népszínház és a népszínmű aranykorát élte akkor, *Blaháné* volt a csillaga s a nagy *Tamási* után Vidor Pál lett az ünnepelt művész méltó partnere. Szép meleg hangjával, eredeti, mindig lelkiismeretes játékaival csakhamar megnyerte a közönség szeretetét. És Vidor szép talentuma nemcsak művészi alakításokkal, hanem eredeti darabokkal is gazdagította a Népszínház műsorát. Nagyszerű darabjai (*Ingenyelők*, *Vörös sapka*, *Száraz malom*, *Kassai diák*) egymásután kerültek színre. Később, Porzolt igazgatása alatt, főrendezője lett a színháznak, majd Porzolt távozása után, 1904 március 15-én, igazgatója.

Nagy lelkesedéssel, nemes ambícióval fogott hozzá az akkor már sülyedő műintézet regenerálásához. Ehhez a sziszifuszi munkához azonban a szegény jó Vidornak csak szíve, lelke és becsület volt, ezeket vitte harcába. Ezekkel szemben pedig fölvonult ellene minden, ami a szívnek, a léleknek, a becsületnek ellenkezője. És ebben a kétségbeesett ádáz harcban, amelyben százfelől lövöldöztek rá a mérges nyilat, ő csak egyszer nyult gyilkos fegyver után, azt is — maga ellen irányította.

Koporsóján egy koszorú volt ezzel a fölírással: «*A becsület mártírjának*». Ez lehetne a sírfömlíra is szegény jó Vidor Pálnak, aki a nemes szívek őszinte, fájdalmas részvételét vitte magával utolsó útjára.

—th.

Kossuth Lajos kézirata a Múzeumban. *Kossuth* Ferencz kereskedelemügyi miniszter abból az alkalomból, hogy atyja iratainak második csoportját is (VI—XII. kötet) kiadta, *Kossuth* Lajos nagybecsű kéziratait nemes és hazafias elhatározással felajánlotta a nemzeti múzeumnak *Szalay* Imre, a múzeum igazgatója ezért a rendkívül értékes ajándékért a következő levélben mondott köszönetet *Kossuth* Ferencznek: Nagyméltóságú Miniszter! Kegyelmes Úr! Méltóztatott excellenciádnak e hónap 16-án kelt nagybecsű soraival nagynevű néhai atyja iratai VI—XII. kötete még fenmaradt kéziratait a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtára számára kegyesen átadni, melyeket az I—V. kötet kézirataival együtt kegyelettel fogunk az utókor számára megőrizni. Midőn e nagylelkű elhatározásért a vezetésem alatt álló intézet nevében hálás köszönetet mondok, fogadja Nagyméltóságod mely tiszteletm öszinte nyilvánítását. *Szalay* Imre, a Magyar Nemzeti Múzeum igazgatója.

Almanach 1906-ra. Az Egyetemes Regénytár kedvelt Almanach-ja a jövő esztendőre most jelent meg *Mikszáth* Kálmán szerkesztésében, aki egyszersmind szellemes előszót írt a könyvhöz. Melyben az ő kedves humorával csipkedt ezúttal az operett- és színműgyáros urakat. Az Almanachban még *Herczeg* Ferencz, *Bródy* Sándor, *Bárony* István, *Ambrus* Zoltán, *Gárdonyi* Géza, *Pekár* Gyula stb. neveivel találkozunk.

A Zrinyiász olaszul. *Sirola* Ferencz fiumei tanár, a Petőfi-Társaság kültagja, aki már több jeles költeményt fordított sikerrel olaszra, most *Zrinyi* Miklósnak a szigetvári veszedelemről írott nagy eposzát is átültette zengő olasz nyelvre. A fiumei Irodalmi Kör legutóbb tartott ülésén mutatott be *Sirola* néhány sikerült részletét új

művéből, mely egyik előkelő olasz kiadó cégénél fog legközelebb megjelenni s Zrinyi eposza bizonyára élénk érdeklődést fog kelteni a magyar poéta mestereinek Dantenak, Tassónak és Petrarcanak hazájában.

Szép művészei Múzeum. A Szép művészeti Múzeum államköltségen épített hatalmas palotája elkészült a város- ligetben, szemközt a Múcsarnokkal. A múlt héten meglátogatta a király és megengedte, hogy a Múzeum képtárát — bár a többi tár még nincs rendezve — már most megnyissák a közönség előtt. A rendkívül gazdag anyagú képtárban első helyen áll az úgynevezett «régí mesterek galériája», melyet *Terey* Gábor rendezett a régi Országos Képtár és a Nemzeti Múzeum, valamint az újabb szerzemények anyagából. Ebben a huszonhét termet elfoglaló galériában 858 képet helyeztek el, melynek fele az Eszterházy gyűjteményből származik, a többi az Ipolyi-hagyatékából és *Pyker* László egri érsek gyűjteményéből, akiről ma már kevesen tudják, hogy egy időben velencei patriárka is volt. Az újabb képek gyűjteménye tizennyolc termet foglal el. Ezt *Karlovszky* Bertalan rendezte szintén nagyrészt a Nemzeti Múzeum anyagából. Itt vannak egyebek között *Munkácsy* Mihály, *Székely* Bertalan és *Benczur* Gyula művei. A földszinten a metszetgyűjtemény van elhelyezve. A képtár csüörtök óta nyitva áll a nagy-közönség előtt.

Zala György ünneplése. *Zala* Györgyöt, a kiváló szobrászművészt abból az alkalomból, hogy nagyszabású alkotása, *Andrássy* lovasszobra elkészült, a művész szülőföldjéke, *Zalavármegye*nek hölgyei koszorúval tisztelték meg. A «Fészek» művészklub pedig ünnepi lakomát rendezett *Zala* tiszteletére.

Iparművészeti vásár. A magyar iparművészeti társulat karácsonyi vásárja e héten nyílt meg az Iparművészeti Múzeumban. A vásáron ezúttal csakis karácsonyi ajándéknak alkalmas apróbb és olcsó műipari tárgyak vannak, mint börtárgyak, játékok, csipkék, himzések, majolikák, üvegek, cserepek, ékszerek, bronzok. Itt szerepelnek a milánói kiállításon nagy elismerést aratott kisebb műipari tárgyak is. A kiállítás hétfő kivételével mindennap nyitva van reggel kilenc órától este hétig és díjlanul megtekinthető. A vásárt a hét folyamán *Izabella* főhercegnő is meglátogatta és több tárgyat vásárolt.

A vándorkiállítás. A felvidéki vándorkiállítás Sátoraljuhelyen rendkívül kedvező auspiciumok között nyílt meg. Mint értesülünk, a sátoraljuhelyi pénzügyezetek *Dókus* Gyula alispán indítványára elhatározták, hogy *Udvari* Géza nagy történelmi festményét (II. Endre és keresztesei) Zemplénnvármegye építendő új székháza számára megvásárolják. Ugyancsak az új székház dísztermébe kerül *Komáromi-Katz* Endre «*Kossuth-nóta*» című képe is. A vándorkiállítás a város intelligens közönsége részéről is nagy látogatottságnak örvend.

Ör.

A HÉTRŐL

Az Andrássy-ünnepről. Magyarország szíve, Budapest, gazdagabb egy érzéssel. Ez az érzés ahhoz az impozáns szép lovasszoborhoz fűzi, amely a hatalmas parlamenti épület képviselői bejárója előtt emelkedik. Néhai *Andrássy* Gyula gróf lovasszobra az az újabb zarándokhely, ahova hitünkben megerősödést, nehéz napjainkban bátorítást, lelkesedést meríteni járunk majd.

A leleplezés ragyogó ünnepe alkalmas volt arra, hogy elmélkedésre késztesen és gondolatokat ébresszen bennünk. Olyanok voltak a külsőségei, olyanok voltak a benső vonatkozásai, hogy ez az ünnep nemzetéletű jelentőségre emelkedett.

Legelőször is e szobor talapatánál találkozott egymással újra a király és nemzet. Magyarország egykori nagy államférfiának, fenkölt lelki állambölcsének és a király szerencsés munkatársának emlékében egyvüvé dobant a nemzet szíve királyával. És ez fontos mozzanat. Adja az ég, hogy a mi sokai szenvedett nemzetünknek minél több olyan ünnepnapja legyen, amelyen király és

nemzet szíve együtt érezzen, legyen a kölcsönös viszony az ily ünnepnapok örökös folytonossága s akkor boldogság fog virradni nemzetre és trónra egyaránt.

A leleplezési ünnep szokatlan külsősége volt a külföldi államok, nagyhatalmak képviselője. A mi házi ünnepünket világraszólóvá tette az a körülmény, hogy részt vett azon a külföldi diplomáciai képviselő. Ennek a körülménynek nemzetéleti jelentősége szintén nagy. Hiszen a külföldi megismerés és értékelés szempontjából rendkívüli fontosságú az, hogy a külföld minél gyakrabban jusson velünk közvetlen érintkezésbe. Félreismerés, igaztalan megítélés és lebecsültetésünk éppen abból származik, hogy a külföldnek nagyon is homályos fogalmak vannak rólunk. Kulturátlan, maradi, műveletlen, ázsiai népek hisz és sokszor megdöbbenő az a tájékozatlanság, amely a külföld nagy sajtóorgánumaiban megnyilvánul, amikor rólunk van szó. A Tissot-féle bölcseségek ismeretese és ellenségeinknek gondjuk van rá, hogy a külföld tudatlanságát e téren csak fokozzák. Éppen azért nem lehet eléggé fölbecsülni azt a körülményt, hogy a király és nemzet együttes ünnepe a külföld képviselője előtt folyt le, amikor láthatta mindenki, aki nem tudta, hogy a magyar nemzet kulturképe, európai szellemű és életerős nemzete Európának és a földkerekségnek.

Az Andrássy-ünnep benső vonatkozásainak jelentőségét már kiaknázták a visszaemlékezések, amelyek a napi sajtóban láttak napvilágot. Hogy Andrássy Gyula gróf bölcs politikus, széles látókörű államférfi, királyhű magyar és kitűnő hazafi volt, az már régtől fogva lelkünk köz-tudata. Ennek az ünnepnek egyetlenegy benső mozzanata ragadta meg még a figyelmünket: hogy a mi lelkünknek ezt a tudatát, szívünknek ezt az érzését azok is osztották, akikre nem számítottunk, azok, akik nem akarták még elismerni semmi és senki olyanának a fölsőbbrendűségét, ami, vagy aki magyar. Ez a mozzanat is csak Andrássy Gyula gróf nagyságát bizonyítja. Az ő hatalmas egyénisége hódolójává, államférfiúi bölcsesége, európai tudása tisztelőjévé tette az egész művelt világot s mi azzal a büszke önértéssel záródolhatunk szobraéhoz, hogy talapzatánál az egész művelt világ hódolata pihen.

A Szent-István-templom ünnepe. A Szent-István-templom zárókövetételének ünnepe betetőzi végre azt a hatalmas alkotást, amelyet a szívek kegyelme teremtett Isten dicsőségére és a művészet gyönyörűségére. A zárókövetételének ünnepével korszakos história is záródik. Szinte szédítő a visszapillantás azokra az évtizedekre, amelyekben át egy-egy vonallal közelebb emelkedett az éghöz a magyar főváros legújabb büszke temploma. A história zúgva szárnyalt el fölötté s mikor most a király jelenlétében zárókövet tesszük le, kívánjuk, hogy ez a templom a béke temploma legyen s tárt kapui csak csöndes, békés, boldog polgárokat fogadjanak Isten templomába.

A Szépművészeti Múzeum. Készen áll már a városligetben a Szépművészeti Múzeum. Nemes korintuszi oszlopokra büszkén fogadja a látogatót, hirdetvén, hogy ez a szépművészetek háza. Mi, budapesti bensülöttek nem is tudjuk, hogy minő kincsünk van ebben a művészi szépségű görögstílusú palotában. Az egész művelt világ irigyelni fog érte, mert föl vannak halmozva benne a világ művészetének legremekebb alkotásai. A régi képtár, a modern képtár és a metszetgyűjtemény már teljesen elkészült s a múzeum e három osztályát e héten megtekintette a király is. Nagy ünnepségek közt történt ez; s a király fogadására megjelentek úgy a művészi, mint a politikai élet kitünőségei. *Andrássy Gyula* gróf belügyi miniszter, a Képzőművészeti Társulat és a Nemzeti Szalon elnöke, *Apponyi Albert* gróf kultuszminiszter, *Berzeviczy Albert*, a Tudományos Akadémia elnöke és *Wlassics Gyula*, a közigazgatási bíróság elnöke, volt kultuszminiszter, *Molnár Viktor* és *Tóth János* közoktatásügyi államtitkárok, *Hadik-Barkóczy* Endre gróf, az Iparmű-

szeli Társulat elnöke, *Forster Gyula* báró, a Műemlék Országos Bizottságának elnöke, *Fülöp Kálmán* főpolgármester, továbbá: *Szalay Imre*, a Nemzeti Múzeum, *Radács Jenő*, az Iparművészeti Múzeum igazgatója, *Benczur Gyula*, *Szekély Bertalan* és *Strobl Alajos*, a mesteriskolák igazgatói, *Fittler Kamill*, az Iparművészeti Iskola és *Várday Szilárd*, a Mintarajziskola igazgatója *Rauscher Alajos* műegyetemi tanár; a kultuszminiszter, a művészi ügyosztálya részéről *Lippich Elek* miniszteri osztálytanácsos, osztályvezető, *Fuszka Jenő* és *Majovszky Pál* miniszteri titkárok. A múzeum építési bizottságának részéről jelen voltak: *Kosztka Antal* miniszteri tanácsos, *Schikédanz Albert* és *Herzog Fülöp*, a múzeum tervező építő művészei *Birbauer* műszaki tanácsos és *Herzeg Zsigmond* miniszteri műépítő; a Szépművészeti Múzeum részéről *Hammerer Ernő* igazgató, *Téry Gábor* osztályigazgató, *Nyáry Sándor* múzeumi őr és *Peregriny János* dr. múzeumi titkár, valamint *Karlovszky Bertalan* testőrművész, a múzeum modern-képtárának rendezője. A király nagyon meg volt elégedve a látottakkal, amelyek sok művészi gyönyörűséget fognak szerezni a közönségnek is.

Népipari vásár. A népiparnak fejlődésére és fejlesztésére mi már gyakran föl hívtuk a figyelmet. A felvidéki népiparra különösen is, mert ha valahol, úgy a felvidéken fontos társadalomfentartó jelentősége van a népipar pártolásának. Tudunkkal a máramarosziget népipar már olyan fejlődésben van, hogy a hazai kézműiparnak dicsőséget szerez. Örömmel látjuk, hogy a népipar pártolásának fontossága át kezdi hatni a társadalmat és az illetékes tényezőket, de nem mulasztjuk el, hogy ismét elen és aláhúzottan minden szeretetébe és figyelmébe ajánljuk a felvidéki népipart. A Tulipánkert Szövetség december 10-től 20-ig népipari vásárt tart a régi tőzsdéépület földszinti helyiségében. Az árukat java-részt a földművelő nép készítette. A vásár mellett, hogy a népet ez alkalommal is anyagi támogatásban részesíti, egy nagyobb háziipari fejlesztő akció kiindulása, amely akcióban a szövetség a magyar kereskedők támogatására is számít s így nem érdektelen, ha a fővárosi kereskedők ez alkalmat fölhasználják a magyar háziipar tanulmányozására. Az áruk sátrakkban lesznek, még pedig megyék, illetve vidékek szerint csoportosítva, s a szemlélő így könnyen áttekintheti, hogy mely vidékek milyen iparágakkal foglalkoznak leginkább, mennyire haladtak izlés, művésziesség czélszerűség tekintetében. Az áruk javarésze magán viseli az ósrégi, romatlan magyar izlést, s a művészeknek bő táplálékot nyújtanak a magyar iparművészet fejlesztésére. A vásáron körülbelül 60 megye lesz képviselve, amelyek közül különösen kitűnnek Vas-megye, a székely megyék, továbbá Zemplén, Nógrád, Pozsony, Bereg, Bács-Bodrog, Kolozs, Hunyad, Sáros, Heves, Szatmár stb. megyék. A vásár fölötté a népipari termékek különféle fajait, ott fogjuk látni az ország különféle vidékének sajtáságos szövött, fonott, faragott termékeit, varrottait; a csángó szöttek és kalotaszegi varrottak mindenféle változatait. Találhatók az áruk között olyan különlegességek is, amelyeket a fővárosi közönségnek jórésze csak hírből ismer, így a mézeskalács-sátorban található lesz a sárvári, régi motívumok alapján készült mézeskalácsok, a néhai Fadrusz János szobrászművész által faragott ósmagyar motívumú formák szerint készült mézeskalács, a debreczeni mézeskalács és perczek, a tordai és székely pogácsák, a korondi agyagárúk meglepő színezéssel és formákkal, a toroczkói famunkák, tanai kosárfonások, Höffer-féle szeptentín munkák, felső-őrri késesdolgok, somogyvári remek varrottak, kanász és juhász-faragás, nógrádi kiválóan szép és izléses szöttek, a Ciffer-féle, a legmodernebb izlésnek is megfelelő himzés, az ismert krassó és szerb bluz, izléses himzés, abrosz, komáromi damaszt-szövés stb. Az áruknak szabott áruk lesz, amelyek megfelelnek a beszerzési áraknak s feül-fizetéseket semmiféle czimen nem fogadnak el. A szövetség hölgytagjai vállalták az árusítást, a vételárak lefizetése pedig külön fölállított pénztárnál fog megtörténni.

Három püspök. Az utolsó hét folyamán mind a három püspökünk *Vályi János*, *Fireczák Gyula* és *Drohobeczky Gyula* Budapesten időztek, ezalatt részt vettek úgy a lefolyt hét nagy ünnepeiben, mint a főrendi, illetve a képviselőház mozgalmassabb ülésein.

Szózat

Rákóczi népéhez.

Nép, melynek szíve helyén van
S mely nem hagyja önmagát:
Porában is megbecsüli!
Minden igaz, nagy fiát!
Hamvaira emléket tűz,
Hogy jelezze nyughelyét,
Csak Rákóczi népe volna,
Pató Pállal ki azt mondja:
«Ejh, ráérünk arra még!»

Volt e népnek, volt egy fia,
Vasváry Pál, a nagy hős;
Szóban, tethben, ütközetben
Lelkes, vitéz és erős.
Sírja messze idegenben,
Nem ott, a hol születék!
«Szobrot neki!» ... Szól a főpap,
De népe rá ily választ ad:
«Ejh, ráérünk arra még!»

Szolt a főpap, s legjobbjbaink,
Am hiába szóltanak.
Csak nem akar egybegyülni
A szoborra az alap!
Vajh, mi oka, hogy már nem tud
Lelkesülni ez a nép?! ...
Mert *elitje*, mint Pató Pál,
Nem néz tovább az orránál,
S «nem bánom» — az elve rég! ...

Am itthon vagy nagy *Rákóczi!*
Haza hoztak unokák!
Szólj e népnek, mely hűséggel
Kétszáz évig várt Reád!
Szólj e népnek, mely csatákban
Veled s Érted küzde rég!
A Te neved hallatára
Szíve mozdul ... s talpra állva
Lemossa még szegényét!

(Sámogy.)

Csurgovich György

Vasvári Pál szobra. Olvasóink előtt ismeretes, hogy a magyar gör. katolikusok nagy nemzeti hősenek Vasvári Pálnak — Nyírvasváriban, mint szülőhelyén felállítandó szobrára elég kedvező eredménnyel gyűjtést indítottunk, ezt a gyűjtést rövid idő múlva azonban beszüntítettük. Ennek az volt az oka, mert úgy tűnt föl előttünk, mintha maga a szoboralap bizottság semmi életjelt sem adott volna magáról, amennyiben gyűjtőiveket sem nekünk, sem budapesti hittestvéreinknek nem küldött. Most azonban örömmel úgy értesülünk, hogy a gyűjtőivel tényleg szétküldettek és a *Mátészalkai* ipar és kereskedelmi banknál eddig a mi gyűjtésünkkel együtt összesen 2535 korona és 73 fillér folyt be. Ezen öröndetes jelenség folytán mi újból felkérjük olvasóinkat, hogy erre a nemes és hazafias célra adományait akár e lap szerkesztőségéhez, akár pedig a fent jelzett pénzintézethez beküldeni sziveskedjenek. A gyűjtés eredményét időről-időre közölni fogjuk.

A Vatikán és a magyar görög-katolikusok. A fővárosi hírlapok meglehetősen egyhangúsággal azt írták, hogy *Firczak* Gyula munkácsi és *Vályi* János eperjesi görög-katolikus püspökök legutóbbi római útja, mely az amerikai gör. kath. püspökség sürgetésének volt szánva, — eredménytelen maradt. A pápa ugyanis ismételen fogadta a magyar püspököket és behatóan tárgyaltak *Merry del Val* államtitkárral egy önálló magyar-amerikai

püspökség felállítása érdekében Fáradozásuk azonban eredménytelen maradt, mert a szentszék csupán egy vikáriátust hajlandó engedélyezni. Azonban ennek sem lesz önálló jurisdikciója, hanem a latin szertartású érseknek volna alárendelve. Minthogy az amerikai hívők már előzetesen állást foglaltak az ilyen elintézési móddal szemben. attól lehet tartani, hogy az elégedetlenség a görög-katolikus hívőket az orosz egyház karjaiba fogja kergetni. Saját értesülésünk szerint a helyzet nem ennyire vigasztalan. Tény, hogy az amerikai latin szertartású püspökök nagyon erőlesen ellenzik a gör. kath. püspökség felállítását és ezzel a ténnyel bizonyos fokig a római szentszék is számolni kénytelen. Viszont azonban az is kétségtelen, hogy a *schizma* veszélye imminens s ez elől nemcsak a római szentszék, hanem előreláthatólag az amerikai latin szertartású püspökök sem fognak elzárkózhatni. Éppen erre való tekintettel hírforrásunk szerint a római szentszék most nem döntött véglegesen, hanem még egy év tartamára a mai status quót változtalanul kívánja fentartani. A viszonyok fejlődéséhez képest ezen év leletével újból fontolás alá fogja venni a püspökség felállítását, melyre névze máris elismerte, hogy úgy, mint Magyarországon és Galicziában, elvileg Amerikában is az ily külön egyházi szervezet az egyházi unió jogos követelménye.

Deskó János Mai vezércikkünk a köztiszteltben álló beregi gör. kath. főesperesről *Deskó* János-ról, mint hegyvidéki népünk oly kimagasló alakjáról tesz említést, akinek legjobban sikerült megformulálni azt a hagyományosan hazafias álláspontot, melyet a mi hegyvidéki gör. kath. népünk és annak papsága a nemzeti-ségi kérdésben évszázadok óta elfoglalt. Az ősz főpapnak erre vonatkozó cikke a most már megszűnt *Kelet* cz. ungvári hírlapnak 1900. évi nov. elsejéről szóló számában jelent meg. Ez a cikk megérdemelt méltatásban részesült nemcsak a gör. szer. kath. magyarok zárandoklatáról szóló emlékkönyvben, hanem azért is, hogy annak elévülhetlen aktualitása azóta is, mind szélesebb körben elismerésre talált. Ezt semmiesem bizonyítja jobban, mint az a körülmény, hogy az 1901-ben megjelent emlékkönyv bő kivonatban, később pedig a *Gör. kath. Szemle* némileg rövidítve, a *Kárpáti Lapok* pedig teljes szövegében reprodukálta ezt a cikket, mint, mely érdemes arra, hogy teljes szövegében örök emlékeztetben tartassék.

A SZERKESZTŐSÉG ÜZENETEI

Zs. R. (*Régmúlt időkől*). Ezek új írások, annak idején egy séma szerint s tömegesen készültek, a helyi viszonyok és nevekhez alkalmazva s minden vármegye és város levéltárában található. Különös érdekel csak az illető megyékre bírhatnak, a nagy közönségre kevésbé. Helyi lap hasznát vehetné, mi sajnálatunkra nem közölhetjük. A kéziratot kivételosen visszaküldöttük.

B. G. Lelkes sorait köszönettel nyugtatjuk. Alkalmilag egyet-mást felhasználunk belőle.

Z. (*Szí.emből*). Hej, bizony a szívtől a papírosig nagy út van! Sok érzés, sok szín és hangulat elveszhet azon az úton s éppen abban van az írás művésze, hogy azokat az érzéseket, színeket, hangulatokat, melyek a szívben szorongnak, oda tudja-e valaki rögzíteni a papírosra. Önnek ez, sajnos, csak nagyon kis mértékben sikerült. De ez is valami. Csak előre!

Bob. (*Mikulásra*). Mikulás-verseket egyáltalában nem közlünk és különösen nem olyanokat, amelyekben a *Mikulásra* háromszor is ezzel a szóval rimel a szerző — *szívszorítás*. Igazán szívszorító!

J. (*A boldogságról*). Elég ügyesen van megírva, de a tartalmával nem mindenben értünk egyet. Ne higgye, hogy csak a léha, üres lelkek lehetnek boldogok. Sőt, ezek sohasem ismerhetik meg azt az igazi, nemes boldogságot, melyet a mélyen érző, szenvedő és lemondó lelkek éreznek abban a tudatban, hogy mennyivel különbek, mint amazok!

Falusi. Köszönjük az elismerő sorokat. Ugy mondtuk el, a hogy becsületet meggyőződésünk sugallta. Örülünk, hogy szavunk visszhangra talált.

A „Magyar Világ” minden nagyobb formalmú fővárosi trafikban kapható.

Kiadó és laptulajdonos: A „Magyar Görög Katolikusok Egyesülete”. — Pallas részvénytársaság nyomdája Budapesten.